

Brüssel, 10.2.2020
COM(2020) 38 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

**Euroopa majanduse elavdamise energeetikakava ja Euroopa Energiatõhususe Fondi
rakendamise kohta**

{SWD(2020) 12 final}

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Euroopa majanduse elavdamise energeetikakava ja Euroopa Energiatõhususe Fondi rakendamise kohta

Energialiidu selgroo moodustab vastupidav taristu. Möödunud 2018. aastal alustati tähtsaid võrkude ühendamise projekte ja tugevdati märkimisväärselt piirkondlikku koostööd.

Euroopa majanduse elavdamise energeetikakava (EEPR) mängis põhirolli selliste ühist huvi pakkuvate suurte taristute rahalises toetamises, mille kaudu lõimitakse elektri- ja gaasiturg ning suurendatakse energiavarustuskindlust.

I. EDUSAMMUD KAVA RAKENDAMISEL

Energiataristu ja innovatsioon, mis on Euroopa majanduse elavdamise energeetikakava liikumapanevad jõud, on praegu sama olulised kui 2009. aastal, mil energeetikakava kehtestati.

Käesolevas aruandes kirjeldatakse energeetikakava iga osa puhul projektide rakendamise ja Euroopa Energiatõhususe Fondi (EEEF) raames saavutatud edu. Käesolev aruanne on jätkuks 2018. aastal vastu võetud aruandele¹. Aruandes käsitletakse projektide rakendamist ajavahemikus 31. augustist 2016 kuni 31. detsembrini 2018 ja selle aja jooksul tehtud makseid.

II. PROJEKTIDE ÜLDINE RAKENDAMINE

2018. aasta detsembri lõpuks olid 59 projektist täielikult lõpetatud 43 (+ 6 võrreldes 2017. aastaga) ja toetusesaajatele oli välja makstud kokku 2 514 424 758 eurot (millest on juba maha arvatud sissenõudekorraldused summas 196 099 270,83 eurot) (vt lisa).

Gaasi- ja elektritaristute olukord on nüüdseks järgmine: enamik projekte on lõpetatud ja kaks projekti on veel käimas.

Avamere tuuleenergia võrku ühendamise tegelevad projektide täitjad on teinud olulisi edusamme, kuid viimase allesjäänud süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise projekti puhul otsustasid projekti täitjad selle rahalise toetamise lõpetada.

Komisjon on otsustanud jätkata investorite rahalist toetamist seni, kuni on selge, et on võimalik teha lõplik investeerimisotsus, ja projekt loob ühiskonnale jätkuvalt märkimisväärt lisaväärtust.

1. GAASI- JA ELEKTRITARISTUD

Energeetikakava taristute allprogrammiga on toetatud 44 projekti kolmes peamises tegevusvaldkonnas (gaasiühendused, gaasi vastassuunavoog ja elekter).

¹ 2017. aasta aruanne, mis võeti vastu 5. märtsil 2018 (COM(2018) 86 final).

Eraldatud on 2 267 574 462 eurot, millest 1 669 370 233 eurot oli 31. detsembriks 2018 toetusesaajatele välja makstud. Väljamakseid tehakse üksnes juhul, kui toetusesaajad on lõpliku investeerimisotsuse kaudu võtnud selge kohustuse projekt ellu viia.

1.1. Senised edusammud

Praeguseks on 44st taristuprojektist ellu viidud 38 (+ 3 võrreldes 2017. aastaga), nelja projekti rakendamine lõpetati ja kaks projekti on veel käimas.

Elektrisektoris on lõpule viidud kõik 12 projekti (+ 2 võrreldes 2017. aastaga).

Gaasiühenduste valdkonnas on 18 projektist lõpule jõudnud 13 (+ 1 võrreldes 2017. aastaga), kaks edenevad uuele ajakavale vastavalt ja kolme projekti rakendamine on lõpetatud.

Kesk- ja Ida-Euroopas on lõpule viidud 13 vastassuunavoo ja võrkudevaheliste ühenduste valdkonna projekti ning 2014. aasta septembris lõpetas komisjon ühe projekti rakendamise Rumeenias.

Pärast viimast energeetikakava rakendamise aruannet toimunud edusammudest võib esile tõsta eelkõige järgmisi:

- Kreeka-Bulgaaria ühendus (IGB) on peamine tee Aadria mere torujuhtme gaasi ja Kreeka veeldatud maagaasi transportimiseks põhja ning oluline projekt gaasivarustuse mitmekesistamiseks Kagu-Euroopa piirkonnas. See on ühishuviprojekt (PCI 6.8.1) ning Kesk- ja Kagu-Euroopa energiavõrkude ühendamise kõrgetasemelise tööühema (CESEC) prioriteetne projekt. Komisjon on projekti algusest peale poliitiliselt ja rahaliselt toetanud. Projekt on saanud 45 miljonit eurot Euroopa majanduse elavdamise energeetikakavast ja 39 miljonit eurot Euroopa Regionaalarengu Fondist. 2018. aastal liiguti projekti rakendamisel veelgi edasi. Juunis Sofias toimunud CESECi ministrite kohtumisel allkirjastasid Bulgarian Energy Holding ja Euroopa Investeerimispank vastastikuse mõistmise memorandumid projektile antava laenu kohta. 2018. aasta juulis tegi komisjon projektile erandi ELi energiaõigusest, mis hõlmab osalist vabastust kohustusest järgida kolmandate isikute juurdepääsu käsitlevaid eeskirju. Komisjon kiitis heaks ka projektile antud riigipoolse toetuse kui lubatud riigiabi ja juurdepääsu Bulgaaria struktuurifondidele. Projekti rakendamine edeneb hästi, kõik hankemenetlused on lõpule viidud ja ehitustööd algasid 2019. aasta mai lõpus.
- Küprose Vabariigis valmistab energeetika-, kaubandus-, tööstus- ja turismiministerium praegu ette maagaasi vastuvõtuterminali rajamist. See aitab kaasa Küprose energiaallikate mitmekesistamisele ja saare energiasüsteemi eraldatuse lõpetamisele ning soodustab sõltumatute tootjate pakutavat konkurentsi gaasist elektrienergia tootmises. Maagaas jõuab Küprose turule eeldatavasti 2021. aastaks.

Praeguse seisuga peaks need kaks käimasolevat projekti jõudma lõpule vastavalt 2021. aasta ja 2022. aasta lõpuks.

2. AVAMERE TUULEENERGIA PROJEKTID

2.1. SENISED EDUSAMMUD

Avamere tuuleenergia allprogramm hõlmab üheksat projekti toetuste kogumahuga 565 miljonit eurot, mis jaguneb kahe peamise tegevusvaldkonna vahel:

- uuenduslike turbiinide ja avamererajatiste ulatuslik katsetamine, tootmine ja kasutusele võtmine (kuus projekti) ning
- moodulipõhiste lahenduste väljatöötamine edastatava tuuleenergia suurte koguste võrku ühendamiseks (kolm projekti).

Üheksast projektist neli on lõpule viidud ja kahe projekti rakendamine lõpetati ennetähtaegselt. Projektide jaoks maksti välja 341 639 214 eurot (pärast sissenõudekorralduste summa mahaarvamist). Ülejäänud kolm projekti on veel töös.

2.2. SENISED EDUSAMMUD VALDKONDADE KAUPA

2.2.1. Edusammud seoses uuenduslike turbiinide ja avamererajatistega

Aberdeeni avamere tuulepargi puhul alustasid 1. juulil 2018 Vattenfalli avamere tuulepargis „Aberdeen Bay“ tööd üksteist maailma suurima võimsusega tuuleturbiini. 2018. aasta septembris avati ametlikult avamere tuuleenergia Euroopa katsekeskus (Aberdeen Offshore Wind Farm). Viimane aruanne projekti kohta esitatakse ja lõppmakse tehakse eeldatavasti 2019. aasta III kvartalis.

2.2.2. Edusammud tuuleenergia võrkuühendamisel

Ülejäänud kaks projekti, Kriegers Flak ja COBRACable, edenesid ootuspäraselt. Kriegers Flaki äritegevus pidi lõplikult algama 2019. aasta septembri lõpus. Hoolimata projekti käigus esinenud viivitustest ja muudest probleemidest, alustasid toetusesaajad kasutuselevõtu kavandamist 2019. aasta juuli teises pooles.

COBRACable'i puhul on konverterjaamade paigaldamine Madalmaades ja Taanis lõpule viidud, samal ajal on tekkinud viivitus kaabli väiksemate lõikude paigaldamisel. Kaabli paigaldamise lõpetamine ja süsteemi katsetamine oli kavandatud 2019. aasta teiseks pooleks. Äriline käitamine peaks algama kohe pärast seda, 2019. aasta lõpus. Projekt COBRACable hõlmab ka uuringut, mille eesmärk on teha kindlaks ja kirjeldada olulisi asjaolusid, millega projekteerimisel arvestada, et HVDC ühenduslülili COBRACable oleks tulevikus valmis tööks mitme terminaliga võrgu osana. Selle ülesande täitmiseks on esitatud uued dokumendid.

3. SÜSINIKDIOKSIIDI KOGUMINE JA SÄILITAMINE

See energeetikakava allprogramm hõlmas ühe miljardi euro suurust toetust kuuele projektile, mille eesmärk oli töötada välja süsinikdioksiidi kogumise, transpordi ja säilitamise tervikmeetod.

Üks projekt (Compostilla Hispaanias) viidi lõpule ja selle tulemusena on tööle rakendatud süsinikdioksiidi kogumise, transpordi ja säilitamise katsejaamad. Nelja projekti rakendamine on ennetähtaegselt lõpetatud, kuna projekti täitjad otsustasid investearingu tegemata jätta, üks projekt lõppes ilma, et see oleks lõpule viidud. Kõnealuste projektide jaoks maksti 387 211 547 eurot (pärast sissenõudekorralduste mahaarvamist kogusummas 48 660 666,85 eurot).

III. EUROOPA ENERGIATÕHUSUSE FOND (EEEF)

2010. aasta detsembris eraldati energeetikakava vahenditest 146,3 miljonit eurot säästva energia projektide rahastamisvahendile². See hõlmas 125 miljoni euro suurust panust Euroopa Energiatõhususe Fondi (EEEF). EEEF loodi 2011. aasta juulis ja selle maht on nüüdseks kasvanud 265 miljoni euroni³. Fondi toetatakse tehnilise abi toetusvahendiga, mille eelarve on 20 miljonit eurot, ja teadlikkuse suurendamise meetmeteks eraldatud 1,3 miljoni euroga.

EEEF pakub individuaalselt kohandatud rahastamismehhanisme (nii võla- kui ka kapitaliinstrumente) energiatõhususe, taastuvenergia ja keskkonnahoidliku linnatranspordi projektidele. Toetusesaajad on kohalikud ja piirkondlikud avaliku sektori asutused või neid esindavad eraettevõtjad.

1. SENISED EDUSAMMUD

2018. aastal lisati fondi portfelli kolm uut tehingut:

- Portugalis ellu viidava projekti CIMAC raames asendatakse olemasolevad tänavavalgustid, mis sisaldavad peamiselt kõrgrõhunaatriumaurulampe, viimase põlvkonna leedvalgustitega (EEEFi investeering 12,1 miljonit eurot, projekti kogumaht 16,6 miljonit eurot). Projekt valmistati ette EEEFi tehnilise abi vahendi toetusel ja on üks suurimaid tänavavalgustuse uuendamise projekte Portugalis. EEEFil on olnud projekti väljatöötamises ja rahastamises keskne roll.
- Projekt „Illuminated Cities“ Itaalias on suunatud tänavavalgustusprojektidele, millest saavad kasu peamiselt väikesed ja keskmise suurusega omavalitsused (EEEFi investeering 16 miljonit eurot, projekti kogumaht 20 miljonit eurot).
- „Arukad haiglad ja ülikoolid“ on samuti projekt Itaalias ja võimaldab ellu viia energiatõhususe projekte tervishoiu- ja haridussektoris (EEEFi investeering 7 miljonit eurot, projekti kogumaht 22 miljonit eurot).

Alates EEEFi loomisest kuni 31. detsembrini 2018 on EEEF sõlminud lepingud 16 projektiga kokku 170 miljonit euro ulatuses. See ei ole suurim võimalik kasutussevõetav summa, kuid on toonud kaasa hinnanguliselt 301,5 miljoni euro väärtuses lõppinvesteeringuid.

Tuginedes CO₂ heite (ekvivalenttonnides) vähendamist ja primaarenergia säästu käsitlevale EEEFi projektihindamise ja aruandluse raamistikule, on 2016. aasta lõpust alates hoitud investeeringute abil ära ligi 388 478 tonni CO₂ õhkupaiskamine ja säästetud 794 124 MWh primaarenergiat⁴.

2 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. detsembri 2010. aasta määrus (EL) nr 1233/2010, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 663/2009, millega luuakse abikava majanduse elavdamiseks ühenduse finantsabi andmisega energeetikaprojektidele.

3 Lisaks Euroopa Komisjoni investeeringutele on täiendavaid investeeringuid teinud Euroopa Investeerimispank summas 75 miljonit eurot, Cassa Depositi e Prestiti SpA (CDP) summas 60 miljonit eurot ja investeerimisjuht Deutsche Bank (DB) summas 5 miljonit eurot.

4 Primaarenergia kogusääst on esitatud üksnes energiatõhususe ja keskkonnahoidliku linnatranspordi tehnoloogia arvestuses; see sisaldab arvutusi alates finantskookuleppest kuni laenu tähtajani ning põhineb pooleliolevate ehitustöödega ja vähem kui aasta kestnud projektide puhul prognoosidel ning üle aasta kestnud projektide puhul tegelikel andmetel. Sääst on näidatud projekti koguinvesteeringu kohta (st EEEFi ja muud investeeringud).

2. EEEFi tehnilise abi vahend

Novembris 2016 võttis Euroopa Energiatõhususe Fond (EEEF) kasutusele uue tehnilise abi vahendi. Euroopa Komisjoni tehnilise abi vahendiga saadud kogemustele tuginedes ja EEEFi juhtimisel on fond loonud uue töövahendi, et toetada suurte plaanidega avaliku sektori asutusi, kes soovivad ellu viia pankade nõudmistele vastavaid säästva energia investeerimisprojekte. Sellised projektid on seotud energiatõhususe sektori ning väikesemahuliste taastuvenergia- ja/või avaliku transporditeenuse algatustega. EEEF osutab toetusesaajate – piirkondade, linnavolikogude, ülikoolide, riigihaglate ja ELi liikmesriikide muude avaliku sektori asutuste – kavandatud investeeringute toetuseks konsulteerimisteenuseid, näiteks teostatavusuuringute, energiaauditite, õigusabi ja majandusliku elujõulisuse analüüsi näol. EEEFi tehnilise abi vahendit on rahastatud Euroopa Liidu programmi „Horisont 2020“ raames ELENA (*European Local Energy Assistance*) vahendist. 2018. aasta detsembriks toetati selle kaudu juba 4 abisaajat Itaalias, Hispaanias ja Leedus.

3. Põhijäreldused ja väljavaated

EEEF on järk-järgult tõestanud oma usaldusväärsust tulusate investeeringute kaudu ning on pärast seitset tegevusaastat toetanud juba 18 väga erilist projekti (kaks neist on fondi reinvesteeringut tuluga juba tagasi makstud) eri tehnoloogiavaldkondades kaheksas liikmesriigis.

IV. ÜLDJÄRELDUSED

Energeetikakava raames on saavutatud häid tulemusi. Kõik 12 elektritaristuga seotud projekti ja enamik gaasitaristuga seotud projektidest on lõpule viidud. Käimas on veel kaks gaasiprojekti, mis peaksid jõudma lõpule 2021. ja 2022. aastal. Euroopa Komisjoni range kontroll projektide rakendamise üle ja järelevalve on aidanud suurendada rahastamisvahendi tõhusust.

Avamere tuuleenergia projektid olid oodatust keerukamad, kuid projektide täitjatel ja ehitajatel õnnestus leida lahendused nende lõpuleviimiseks. Mõnikord pikendati selleks lepingute kestust. Programmi 10 aasta jooksul aitas Euroopa majanduse elavdamise energeetikakava koguda tehnikaalaseid teadmisi ja arendada avamere tuuleenergia võrku ühendamise tehnoloogiaid.

Kuigi energeetikakava rahaline toetus ei olnud piisav, et ettevõtjad oleksid asunud suuremahulisi tööstuslikke süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise näidisprojekte ellu viima, peab komisjon süsinikdioksiidi kogumist ja säilitamist (ainus usaldusväärne süsinikdioksiidi pikaajalise säilitamise tehnoloogia) endiselt oluliseks CO₂ heite vähendamisel, ELi jaoks üldiselt ning eelkõige energia- ja CO₂-mahukate tööstusharude jaoks.

EEEF investeeris mitmesse energiatõhususe projekti ning lisab portfelli uusi projekte ka edaspidi, pakkudes rahastamislahendusi ja teenides oma aktsionäridele kasumit. Samuti on EEEF eeskujulik näide uuenduslikest rahastamisvahenditest, mille kaudu investeeritakse kulutõhusatesse ja kõrge valmidusastmega säästva energia projektidesse ning millega võidakse kaasata erakapitali, aga tutvustatakse samas ka investeeringute aluseks olevat ärimudelit ning saavutatakse usaldust tekitavaid tulemusi.